

De lotgevallen van aalmoezenier Lam en Wim van Loenhout

Compilatie van dagboekaantekeningen en interviews uit het boek: De ramp met de Pavon door Pieter van den Berg.

Aalmoezenier Lam (1909-1981) en Wim van Loenhout (1919-1962) waren tijdens de mobilisatie 1939/1940 militair bij het 27e Regiment Infanterie, dat onder leiding stond van commandant Van der Schrieck (1880-1958). Het 27e Regiment Infanterie, dat haar hoofdkwartier had in villa De Romein in Deurne Noord-Brabant, was belast met de verdediging van de Peel-Raamstelling, met name het gebied dat aangeduid werd als Vak Bakel.

[Deurne Wiki: 27e Regiment Infanterie >](#)

Op het YouTube kanaal van de Heemkundekring H.N. Ouwering is een film van L. te Strake te zien over [de mobilisatie in Deurne >](#)

[Deurne Wiki: Villa de Romein >](#)

De lotgevallen van aalmoezenier Lam en soldaat Van Loenhout beginnen onafhankelijk van elkaar op vrijdag 10 mei 1940, de dag dat de Duitsers Nederland binnenvielen. Wim van Loenhout lag als soldaat in een kazemat bij Ysselsteyn en aalmoezenier Lam had dienst op het hoofdkwartier villa De Romein in Deurne. Het overwicht van het Duitse leger was op de eerste dag van de oorlog zo overweldigend dat reeds op zaterdag 11 mei voor duizenden militairen van de Maaslinie en de Peel-Raamstelling de aftocht naar het westen van Nederland begon. Op maandag 20 mei werden zowel Lam als Van Loenhout ingescheept op het Franse vrachtschip SS Pavon met als doel om naar veilig gebied te worden geëvacueerd.

Kazemat bij Ysselsteyn, vrijdag 10 mei 1940

Wim van Loenhout: 'Op vrijdagochtend, rond vier uur 's morgens hoorden we vliegtuiggeronk. De sergeant zei: 'Dat zijn de Duitsers!!', maar we lachten hem uit. De luitenant ging bij een nabij gelegen boerderij, waar een commandopost van het 27e regiment gevestigd was, informeren. Spoedig kwam hij terug met het bericht: 'De Duitsers zijn Nederland aan het bombarderen. Het is oorlog'. We werden allemaal doodsbleek. Wie had dat kunnen denken? Ik was als de dood voor Duitse parachutisten want er werd verteld dat die in Hollandse uniformen naar beneden kwamen. Vooral 's nachts in het donker was ik erg bang, maar overdag niet want dan was er voldoende zicht. Om elf uur gingen we onze kazemat in, maar door het kanongebulder deed ik die nacht geen oog dicht. De volgende dag werd er tijdens het wachtlopen nog gestoeid en grapjes gemaakt, maar dat was gauw voorbij toen het bericht kwam dat de Duitsers via de Maas ons land binnentrokken en dat de Maaslinie moest terugtrekken. Ik dacht: het ziet er slecht voor ons uit. Vannacht is het onze beurt'.

[Deurne Wiki: Wim van Loenhout >](#)

Tegen twaalf uur kwam er een nerveuze sergeant onze kazemat binnenlopen die opgewonden riep: 'De anderen gaan allemaal weg en ik moet hier bij jullie blijven want ze zijn de Peel aan het omsingelen'. Ik dacht: ik zal vannacht wel 'Van Wijlen' heten, want als ze onze kazemat in de gaten krijgen, schieten ze die zo aan gruzelementen. Die nacht gingen we naar de sergeant met het verzoek om terug te trekken want met ons vieren konden we de Peel toch niet blijven verdedigen. De sergeant huilde en zei: 'We zullen hier tot onze dood moeten blijven wachten'. Ik riep: 'Dat gaan we niet doen. We gaan de anderen achterna'. 'Nee', zei de sergeant, 'want dan zullen we door onze eigen mannen worden doodgeschoten'. 'Ik word liever door onze eigen jongens doodgeschoten, dan door de Duitsers', gaf ik als tegenargument. De anderen wilden ook weg, maar de sergeant wilde van niets weten. 'We zullen een witte vlag plaatsen en als de Duitsers komen, zullen we ons overgeven', zei hij. Ik antwoordde: 'Nee dat doe we niet. Ik sterf nog liever dan dat we morgen met onze hand omhoog 'Heil Hitler' staan te roepen'. 'Als ik met jullie meega, moet ik

na de oorlog de gevangenis in omdat ik mijn post heb verlaten', zei de sergeant, 'Welnee!', riep iedereen tegelijkertijd, 'we hebben lang genoeg in onze kazemat gezeten en we willen niet meer terug'. 'Goed', zei de sergeant uiteindelijk, 'dan stoppen we de geweren en de munitie in één kazemat en die doen we op slot. We zullen wachten tot het licht wordt en dan gaan we de anderen achterna'.

Aalmoezenier Lam: 'In de nacht van vrijdag op zaterdag kreeg ik het bevel om terug te trekken, maar eerst bezocht ik de ziekenhuizen in de omgeving waar gewonde militairen van de Peel-Raamstelling en de Maaslinie lagen. Aan meerdere soldaten heb ik toen de generale absolutie geven. Voordat ik vertrok, verzamelde ik in mijn eigen militaire tehuis in Deurne zoveel mogelijk sigaretten. Ik had geen zin om ze achter te laten en ik heb er later veel mensen mee kunnen helpen.

Op mijn tocht door Brabant had ik de beschikking over een gevorderde auto met als privéchauffeur Ad Raaymakers. Het eerste doel van de terugtocht was Tilburg. 'Ik kreeg gelukkig voorrang omdat ik overal sigaretten kon uitdelen', zei hij lachend. Na Tilburg kreeg ik de opdracht om naar Walcheren in Zeeland te gaan. In de nacht reed ik van Breda naar Roosendaal. Het was een nare tocht want er mochten geen lichten aan. Je zag steeds opglolende sigaretten. Even voorbij Breda kwam ik de eerste Franse militairen tegen. Op zondagmorgen 12 mei reed ik in alle vroegte Roosendaal binnen, waar ik onderdak kreeg in een oude pastorie. Ik had het geluk dat ik de route Breda Roosendaal 's nachts kon afleggen, want de volgende dag was er geen doorkomen meer aan'.

[Deurne Wiki: Aalmoezenier Lam >](#)

Helmond, zaterdag 11 mei 1940

Wim van Loenhout: 'Toen het licht was, keek ik eens boven de loopgraaf uit, maar ik zag niets anders dan verlaten stellingen. Ik ging weer terug naar binnen en zei: 'Mannen, kom

mee. Het is licht', maar de sergeant, die de situatie nog niet vertrouwde, antwoordde: 'Ga eerst eens kijken in de boerderij (waar een commandopost gevestigd was) of daar nog iemand is'. Ik riep: 'Wie durft er mee?', maar niemand gaf antwoord, dus ging ik alleen. Op de commandopost was niemand meer en er was niets anders te zien dan omgevallen stoelen. Ik ging weer terug en zei: 'Kom mannen, er is niemand meer'. Toen kwamen ze schuw en angstig rondkijkend naar buiten. Eindelijk konden we weg. Op de grote weg voorbij Milheeze zagen we voor een verlaten barak militaire fietsen staan: 'Zullen we ieder een fiets nemen', zei een van ons? 'Nee', zei de sergeant. 'We kunnen veel beter te voet verder gaan. Dan kunnen we, wanneer dat nodig is, over het land en door de bossen lopen'. Onderweg vroegen we bij een boerderij waar de Hollandse soldaten die nacht naar toe waren gegaan. 'De soldaten van de Ripse bossen zijn naar Helmond vertrokken', zeiden ze, waarop onze sergeant antwoordde: 'Dan gaan wij daar ook naar toe'. We kregen bij die mensen nog goed te eten en te drinken en toen gingen we verder richting Bakel. Onderweg kwamen we voorbijgangers tegen die riepen: 'Jongens, loop niet te veel op de weg want in Gemert zijn vanuit Duitse vliegtuigen drie soldaten doodgeschoten. Toen we vliegtuigen hoorden, vlogen we vlug de bossen in. We bleven daarna onder de bomen lopen, maar we waren erg moe.

Toe we een auto hoorden naderen, gingen we midden op de weg staan en staken onze hand op. De chauffeur stopte en we vroegen of we met hem mee mochten rijden. 'Wel ja', zei hij, 'waar moeten jullie naar toe?' 'Naar Helmond', zeiden we. 'Daar moeten wij toevallig ook naar toe. Stap maar in'. We waren blij dat we niet meer hoefden te lopen. In Helmond stapten we uit en bedankten de bestuurder. We kregen nog een sigaartje en daarna liepen we te voet door Helmond en vroegen aan iedereen: 'Weet u waar de soldaten van het 27e regiment liggen?' 'Die liggen aan de overkant van het kanaal'. Via een smal bruggetje bereikten we de overkant van de Zuid-Willemsvaart, waarna we verder richting Mierlo-Hout liepen. Bij een groep Hollandse soldaten konden we ons wassen en scheren en kregen we wat te eten. Toen we opgefrist waren, kwam er een luitenant binnen die vroeg van welk regiment wij waren. 'Wij zijn van het 27e regiment', zei onze sergeant. 'Maar die liggen aan de andere kant van het kanaal', zei de luitenant. Toen we vlakbij de brug waren, hoorden we plots een enorme knal. De mensen renden naar binnen en een man riep zo hard hij kon: 'Gas! Gas!' Wij zetten vlug onze maskers op. Vrouwen en kinderen huilden en vroegen aan ons wat ze moesten doen, maar dat wisten wij ook niet. Een meisje riep: 'Ik ruik het al'. Toen kwam er een man op ons afgelopen die zei: 'Ze hebben de laatste brug de lucht in laten vliegen en de Duitsers zitten al in de Molenstraat'. Aan de andere kant van de straat stond een auto waarvan de chauffeur bij mensen binnen afscheid aan het nemen was. We belden aan en de soldaat zelf kwam aan de deur. 'De Duitsers zitten al in de Molenstraat', riepen we. 'Stap maar vlug in', zei hij, 'dan gaan we naar Eindhoven'. We gingen vlug achterin zitten tussen drie vaten benzine en een kist melk. De auto reed vlot over Mierlo-Hout, Geldrop naar Eindhoven, waar ons werd meegedeeld dat we verder naar Tilburg moesten.

Provinciale weg Tilburg/Breda, zaterdag 11 mei 1940

Wim van Loenhout: 'In Best was de weg door opgeblazen bomen versperd waardoor er een lange autocolonne ontstond. De bomen moesten eerst worden doorgezaagd en afgevoerd. Na twee uur oponthoud, ging de reis verder naar Tilburg waar bommen waren gevallen. Als eerste zagen we huilende mensen. Vrouwen klampten ons aan om te vragen of ze hun man of zoon hadden gezien. We waren nog geen vijf minuten in Tilburg of er kwamen drie

vliegtuigen laag overgevlogen die ons met mitrailleurvuur bestookten. We schuilden even in een hotel en toen weer vlug verder naar Breda en mogelijk naar Holland werd er gezegd. We waren nog geen kilometer verder of er kwamen weer vliegtuigen over die ons onder vuur namen. We doken de bossen in om bescherming te zoeken, maar daar werd ook geschoten. We waren nergens meer veilig. Ze schoten ook op de auto's en vrachtauto's in de colonne. Het bleef maar duren. We hoorden gegil en gejammer en het hinniken van stervende paarden die de kanonnen en de keukenwagens trokken. Onze auto had twee lekke banden en een kapot geschoten watertank. We zochten een andere auto, maar de vliegtuigen bleven schieten. We hebben zeker drie uur zwetend van angst en biddend in de bossen gelegen. Toen we eindelijk verder konden, zagen we niets anders dan kapotte auto's en bossen die aan weerszijde van de weg in brand stonden. Er konden nog maar een paar auto's rijden. We gingen te voet verder zonder twee mannen van ons groepje van zes die we kwijtgeraakt waren. We liepen steeds door de bossen en onderweg moesten we nog een paar keer dekking voor vliegtuigen zoeken. Vlak voor Breda kregen we nog een lift die ons bij het station in Breda afzette. In een café aten we brood en dronken we een glas bier. Daarna gingen we naar een ziekenhuis waar we in de kelder opgevangen werden en waar we goed te eten en drinken kregen. Uiteindelijk vonden we in een vochtig hoekje van een propvolle schuilkelder van het stadhuis een slaapplaats. We waren oververmoeid en gespannen waardoor we slechts korte hazenslaapjes deden waaruit we steeds wakker schrokken'.

Breda/Turnhout/Antwerpen, zondag 12 mei 1940

Wim van Loenhout: 'De volgende morgen gingen we door het Mastbos te voet verder naar Ulvenhout. Van burgers kregen we te eten en te drinken en zij wezen ons, dwars door de bossen, de weg naar België. Onderweg sloten we ons aan bij een groep van zeker honderd soldaten onder leiding van twee luitenants en een kapitein. We moesten meehelpen om de auto's met takken te camoufleren. We reden daarna alsmaar over zandwegen omdat de hoofdwegen versperd waren. Na een uur of vier hielden we halt en kregen we het bevel om zover mogelijk de bossen in te kruipen en te gaan slapen want de meesten hadden al een paar dagen nauwelijks een oog dicht gedaan. Ik kroop onder een deken die ik onderweg op de kop had kunnen tikken en ondanks dat het vochtig en kil was, sliep ik vlug in. Na een paar uur ging de reis met horten en stoten verder. We moesten steeds stoppen en ons verschuilen voor overscherende vliegtuigen. Onze auto reed in een sloot en viel op zijn kant waardoor we allemaal door elkaar werden geschud. Iedereen moest meehelpen om de auto weer recht te zetten. In België was er veel ravage aangericht. Ik heb nog nooit zoveel kapotte ramen en diepe kuilen in de wegen gezien. Burgers boden ons snoep en sigaretten aan. In Turnhout werden we nog aangehouden en gecontroleerd door Belgische officieren, maar we konden onze reis naar Antwerpen voortzetten.

In Antwerpen zat het vol met Hollandse soldaten, maar verder ging het leven nog zijn gewone gangetje. We werden goed onthaald door de Belgen en kregen brood en wijn. Na twee uurtjes rust, gingen we via een tunnel onder de Schelde door richting Sint-Niklaas met als bestemming Hulst in Zeeuws-Vlaanderen. De volgende dag werden we ingekwartierd bij de weduwe Borms in Sint Jansteen waar we drie dagen bleven. De kapitein probeerde via Walsoorden bij Kloosterzande de Westerschelde over te steken om zo verder te kunnen trekken naar de Vesting Holland, maar hij kreeg geen toestemming omdat er overal mijnen zouden liggen. In Terneuzen probeerden we het opnieuw, maar daar werden we ook

tegengehouden. Onze kapitein wilde met alle geweld naar Holland en daarom gingen we met de auto via IJzendijke naar Breskens, maar daar kwamen we dezelfde grootmajoor tegen die ons in Terneuzen ook al had tegengehouden. Onze kapitein moest op het bureau van de grootmajoor blijven terwijl wij met twee luitenants naar Cadzand werden gestuurd waar we ingekwartierd werden in een café bij een weduwe en haar dochter die goed voor ons zorgden. In het café hoorden we op de radio dat Nederland, behalve Zeeland, had gecapituleerd. We konden het niet geloven en dachten dat het valse berichten waren'.

Sluis, zaterdag 18 mei 1940

Aalmoezenier Lam: 'Op 15 mei, de dag van de capitulatie, werd besloten dat Zeeland door zou blijven vechten. Mannen die nog wapens hadden, zouden de Duitsers opwachten terwijl de anderen via Zeeuws-Vlaanderen naar België en verder naar Frankrijk zouden terugtrekken. Omdat er op Zeeuws-Vlaanderen geen aalmoezenier was, stak ik met een klein bootje de Schelde over, maar mijn chauffeur moest ik achterlaten. Op 18 mei maakte ik in Sluis voor de eerste keer kennis met de groep Helmondse luchtwachters van het vrijwillig Landstormkorps Luchtwachtdienst. Ze lagen gehurkt tegen de Kanaaldijk te wachten op nieuwe orders'.

De Panne, zaterdag 18 mei 1940

Aalmoezenier Lam: 'In Sluis hoorde ik dat er aan de kust bij De Panne in België een chaotische toestand was ontstaan. Ik had ondertussen mijn chauffeur Raaymakers weer ontmoet en samen met hem ben ik naar De Panne gereden. Het was er hopeloos. Er waren evacues uit Antwerpen die, samen met terugtrekkende troepen, de wegen verstopten. Ik bleef in de auto slapen omdat er nergens meer plaats was. Ik had me bij een groep aangesloten, maar bij de Franse grens mochten we niet verder. In mijn militaire zakboekje stond het woord 'Generale staf' en daarvoor gingen de Fransen door hun knieën. Ik mocht met de hele groep de grens over. Er bleken zich al veel Nederlandse militairen in Duinkerken te bevinden waaronder ook verscheidene bekenden uit de Peel-Raamstelling. Spoedig na aankomst ging ik naar hotel Esplanade omdat ik zin had om iets te gebruiken. De Commandant van Zeeland Van der Stad bleek in hetzelfde hotel te vertoeven en ik liet me bij zijn staf aandienen. Aanvankelijk werd ik niet toegelaten en ik kon niets anders doen dan op rekening van kamer 35 (waar de staf vertoefde) een kopje koffie te gebruiken. In kamer 35 werd de verdere terugtocht van onze troepen per boot besproken. De staf beschikte niet over een kaart, doch nu kon die van mij zeer goede diensten bewijzen'.

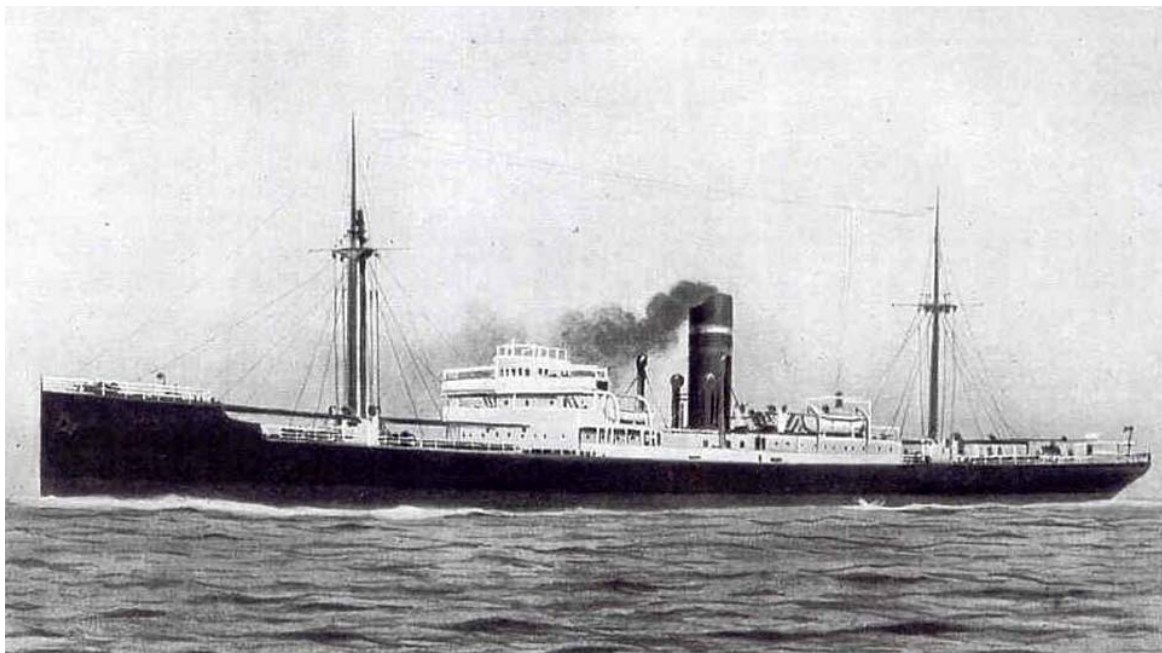
Duinkerken, zondag 19 mei 1940

Wim van Loenhout: 'Bij een fietsenmaker in Cadzand vorderden we drie fietsen en een tandem. Loffers en ik gingen op de tandem richting Zuidzande. Daar konden we ons weer aansluiten bij andere soldaten die in een boerenhoeve lagen. Hier hebben we ook weer drie dagen gelegen. We konden niets anders doen dan wat rondhangen, liggen, eten en piekeren. De andere avond kwam er een auto met officieren en die gaven het bevel om onze wapens en het leerwerk in te leveren. Wij deden alles af en stapelden het op een hoop. Een

uur later kwamen er vijf auto's die ons meenamen en zo gingen we in het donker via IJzendijke en Sluis naar Knokke in België. Van daaruit gingen we in een ruk door naar Brugge. Daar moesten we uitstappen want de auto's moesten weer terug. Ze zeiden dat er de volgende dag Belgische auto's zouden komen om ons naar Frankrijk te brengen. We sliepen in het natte gras en de volgende dag waren we stijf van de kou. Er kwamen geen auto's en daarom besloot de kapitein alvast te gaan lopen, maar we bleven lopen tot we via Oostende en Nieuwpoort in Koksijde aankwamen. Vanaf Koksijde konden we pas weer verder in een auto naar De Panne waar we hebben geslapen. De volgende dag reden we verder naar Duinkerken in Frankrijk waar we eerst in een grote kazerne (PvdB: Jean-Bartkazerne) hebben gelegen'.

Duinkerken, maandag 20 mei 1940

Aalmoezenier Lam: 'Reeds vanaf de vroege morgen stond Duinkerken bloot aan de aanvallen van de Duitse Stukas. Op het havenkwartier waren enkele bommen ingeslagen welke ondermeer de gasleiding hadden getroffen waardoor het gevaarlijke gas in grote hoeveelheden ontsnapte. Nog in de voormiddag kwamen we aan in de haven waar in de uiterste punt het vrachtschip de Pavon lag. De aalmoezenier van de vesting Zeeland en ik overlegden wie van ons twee de soldaten op de Pavon en wie de soldaten die over land zouden reizen zou vergezellen. Omdat de meeste militairen uit Brabant en Limburg kwamen, waaronder de honderdtwintig man van het Vrijwillig Landstormkorps Luchtwachtdienst, besloten we dat ik de aftocht over zee zou maken. Mijn auto met chauffeur moest ik achterlaten. Hij zou zich aansluiten bij de autocolonne naar het binnenland van Frankrijk.

SS Pavon

Vanaf de inscheping op de Pavon was de stemming meer dan bedrukt ook al waren er enkele onderofficieren met een blijmoedig karakter die al het mogelijke deden om de moed erin te houden. In de kajuit was de stemming onder officieren zo dat een van hen van een

grafkeldersfeer sprak. Een spelletje kaart, waartoe ik animeerde, kon nauwelijks enige verstrooiing brengen. Allerlei angstige vragen drongen zich telkens weer op: was de boot voldoende beveiligd tegen het gevaar van mijnen en aanvallen vanuit de lucht? Aan wal was ons verzekerd dat de Pavon afweergeschut aan boord had, maar in werkelijkheid stond er ergens in een hoek van het schip een mitrailleur zonder munitie opgesteld. Men voelde zich niet ten onrechte weerloos en aan elk oorlogsgevaar overgeleverd. Pas toen we 's avonds uitvoeren, vernam ik dat de bestemming Cherbourg was. Het duurde maar heel even voordat het eerste vliegtuig opdook. De eerste bommen vielen naast het schip en deden de Pavon hevig trillen. Even later was het raak. Een bom trof doel en kwam dwars door het dek beneden in het ruim terecht. Veel soldaten vielen van hoger gelegen dekken op hun collega's in het ruim eronder. Militairen probeerden in paniek via een stalen ladder omhoog te klimmen waarbij mannen werden weggeduwd en naar beneden vielen. Het was een enorme chaos. Het beroerdste was dat je niet aan dek kon komen omdat het vliegtuig steeds terugkwam en op het schip schoot. Je hoorde de kogels als hagelstenen op het dek slaan. Je was blij dat je niet werd geraakt'.

Wim van Loenhout: 'Er viel vier, vijf meter van ons vandaan een bom die in het onderste ruim ontplofte. Het schip had twee ladingsruimen en wij lagen op een ijzeren dek. In het midden van het tussendek en het dek boven ons bevonden zich houten balken waar de luiken op steunden. Toen de bom viel, kwamen de houten balken van het bovendek, met de jongens die daarop zaten, naar beneden en vielen bovenop op de jongens die een verdieping lager op de balken zaten. Alle mannen die daarop zaten, werden naar beneden gesleurd. Er brak een ongelofelijke paniek uit. Ik kan het eigenlijk niet goed navertellen. Het was pikdonker en de een na de ander viel naar beneden. Je hoorde alleen maar geschreeuw en gejammer en mannen die om de hulp van onze lieve heer smeekten. Iedereen probeerde via een houten ladder naar boven te klimmen maar die brak onder het gewicht. Ik meen dat ik Gerrit Timmermans naar beneden heb zien storten. Ik viel ook bijna, maar een soldaat trok aan mijn arm terwijl hij zei: 'Kom Willem. Deze kant op. De lading katoen in het ruim onder ons is aan het branden en als we hier achterblijven stikken we'. Op het dek hielpen we met het verbinden van de gewonden. Er was onvoldoende verband en daarom stonden veel soldaten hun poeties (PvdB: beenwindsels die onderdeel waren van het militair uniform) af om de gewonden te verbinden'.

Les Hemmes de Marck/ Oye-Plage, dinsdag 21 mei 1940

Boek Priesters in het veldgrijs, 1945: 'Toen de luchtaanvallen stopten, kon men de situatie op de Pavon wat beter overzien. De commandanten kregen hun mannen weer enigszins in het gareel en het reddingswerk begon op gang te komen. Het middenschip werd voor de gewonden gereserveerd terwijl de niet-gewonden zich op de voor- en achtersteven verzamelden. Geleidelijk kwamen er meer boten langszij liggen die een aantal opvarenden van de Pavon aan boord namen. Intussen zakte het water als gevolg van intredend eb dusdanig dat alleen nog kleine motorboten en een patrouillevaartuig de vrachtboot konden benaderen. Met touwen werden de gewonden naar beneden gelaten. Toen de Pavon tegen half drie 's nachts nagenoeg geheel droog was komen te liggen, konden de laatste opvarenden zich langs touwen naar beneden laten zakken en wadend door ondiep water bereikten zij de kust. De ontruiming van het schip ging nu snel en regelmatig in zijn werk. De aalmoezenier bood aan om aan land te gaan om daar de aangevoerde gewonden op te

vangen en hun transport naar ziekenhuizen of verbandplaatsen in de omgeving te regelen. De commandant van het schip ging daarmee akkoord. De priester klom langs een touw naar beneden en wadend door het water bereikte hij het strand waar hij vrijwilligers bijeenzocht voor het vervoer van de gewonden. Twee van de vier doktoren verlieten voor hetzelfde doel de Pavon.

Om half drie 's nachts begon de evacuatie van de soldaten op de Pavon. Dit ging aanvankelijk zeer langzaam omdat de mannen nog ongeveer honderd meter moesten zwemmen alvorens ze wadend de kust konden bereiken. Ook werden aan boord gemaakte vloten te water gelaten die geschikt waren voor drie à vier man. Een van deze vloten heeft veldprediker Greeven, die zich in het water aan een balk vastgeklampt had, opgepikt. Rond half vier was het water zover teruggetrokken dat het makkelijker was om van de boot af te komen. Langs touwen liet men zich vanaf het plusminus twaalf meter hoger gelegen dek op het strand zakken. Hierbij ontstonden nogal wat ongelukjes omdat velen onderweg het touw loslieten en door de klap op de grond een arm of been braken. De doktoren Wachters en Kolsters zijn omstreeks deze tijd ook van boord gegaan. Dokter Wachters heeft de aan het strand wonende mensen uit hun bed gehaald en boerenkarren en paarden gevorderd voor het vervoer van de gewonden. Daarna heeft hij met het Rode Kruis in Calais gebeld met het verzoek om vervoermiddelen. Dokter Wachters is daarna op het strand behulpzaam geweest bij het van boord halen van de gewonden. Ook hulpaalmoezenier Lam gaf aanwijzingen voor het verzamelen van karren'.

Wim van Loenhout: 'Terwijl de Pavon op de kust afkoerste, werden er sloepen in het water gezet. De eerste sloep kapseisde omdat het touw te strak hing waardoor de mannen eruit vielen. Heel even hoorde ik gejammer en toen was het weer stil. De volgende sloep, met vijftwintig man aan boord, kwam goed op het water terecht en roeide naar de kust. Even later liep de Pavon vast op de kust. Toen het vuur in het ruim gedoofd was, kwamen de vliegtuigen weer terug. Door het mitrailleurvuur werden er weer enkele jongens gedood en door de brandbommen die werden afgegooid, ontstond er opnieuw brand. Ik verwonderde me over de daadkracht van de aalmoezenier die iedereen tot kalmte maande en de stervenden trachtte te troosten. Toen de vliegtuigen niet meer terugkwamen, gingen er mannen aan de slag met het bouwen van vloten van de luikplanken, maar als daar drie mannen op gingen staan, zakten ze tot hun middel in het water. Er werden twaalf vloten neergelaten, maar slechts vier daarvan bereikten de kust.

Boek Priesters in het veldgrijs, 1945: 'De doktoren Stevens en Taverne zijn aan boord gebleven en hebben daar, geholpen door een twintigtal soldaten, tussen vier en vijf uur tweeënzestig gewonden van boord gehaald. Toen het begon te schemeren is de dienstplichtige Van Dam nog een keer in het onderste middenruim afgedaald en heeft nog kans gezien vier gewonden aan touwen naar boven te laten hijsen. In het onderste ruim heeft hij in het middengedeelte plusminus vijftien lijken zien liggen. Aan zijkant kon hij slechts gestalten onderscheiden die op en door elkaar lagen. Van Dam schatte dat er in dit ruim dertig à veertig lijken lagen. Om vijf uur is dokter Stevens nog een keer het hele schip rondgegaan om te zien of zich nog ergens levenden bevonden, maar dit bleek niet het geval te zijn. In het middenruim constateerde hij twintig lijken, terwijl hij het niet onmogelijk achtte dat er ook nog doden onder de balen kapok lagen. Op het dek lagen vijftien à twintig lijken, voor een deel militairen en voor een deel luchtwachters. Hulpaalmoezenier Lam, die voor het ontschepen van de gewonden weer op de Pavon teruggekeerd was, verliet omstreeks half vijf wederom het schip. In zijn verslag heeft hij verklaard dat het aantal achtergelaten doden

op zeventig werd geraamd. Op grond van de gegevens verkregen uit de overige verhoren, kan worden aangenomen dat op het dek plusminus vijftien, in het middenruim niet meer dan twintig en in het onderste middenruim pluusminus dertig lijken lagen'.

Wim van Loenhout: 'Toen het water begon te zakken, bond ik mijn deken op mijn rug en liet me via een touw naar beneden zakken. Toen ik in het water gleed, werd de deken nat waardoor ik bijna niet meer overeind kon komen. Iemand hielp me overeind en vervolgens waadde ik door het water naar het strand. Ik was moederziel alleen omdat ik mijn kameraden kwijtgeraakt was. Ik heb nog even gewacht of er iemand kwam, maar ik zag niemand meer. Ik sloot me aan bij een andere groep jongens en bij het eerste het beste huis dat we zagen, hebben we aangeklopt om te vragen of we ons daar konden drogen. Die mensen waren niet gastvrij en zeiden dat we maar beter weg konden gaan. Verderop gingen we een cafeetje binnen. Wie Belgisch geld bij zich had, kon terecht om wat eten te krijgen, maar ik had geen geld omdat we al drie weken geen soldij meer hadden ontvangen. Ik kiepte mijn schoenen leeg en wrong mijn sokken uit en ging alleen verder. In een dorp kwam ik weer andere soldaten tegen die op het punt stonden om in een berg stro te gaan slapen. Ik ging er ook maar bijliggen want ik voelde me meer dood dan levend. Omdat ik nog nat was, werd ik na een tijdje wakker van de kou. Ik stond op en sloot me aan bij een groep soldaten die naar het vijf kilometer verderop gelegen Calais wilden lopen. Toen we daar bijna waren, moesten we weer terug omdat Calais gebombardeerd zou worden. We liepen weer terug naar het dorp waar we vandaan waren gekomen. Omdat het vliegveld vlakbij dat dorpje gebombardeerd werd, besloten we om toch maar terug naar Calais te gaan. Onderweg kregen we van een klein Frans vrouwtje een bordje aardappelen met een ei en iets dat op koffie leek. Wij bedankten die mensen en via Calais gingen we verder naar een ander dorp'.

Boek Priesters in het veldgrijs, 1945: 'Met het laatste gewondentransport bereikte aalmoezenier Lam tegen half tien in de ochtend Calais waar hij, na een kort bezoek aan het ziekenhuis, contact zocht met de Franse autoriteiten om het ravitailleringvraagstuk van de in Oye-Plage achtergebleven mannen te bespreken. Nadat hij twee volle uren van het kastje naar de muur was gestuurd, slaagde hij erin om de commandant van Calais aan te klampen. Deze beloofde dat hij een geschikt kwartier voor de Nederlandse militairen zou zoeken. Aalmoezenier Lam kreeg de auto van de commandant ter beschikking en ook beloofde deze om spoedig een officier met verdere instructies te sturen. Met dit bericht keerde aalmoezenier Lam terug in Oye-Plage waar hij, na het uitbrengen van zijn rapport, eindelijk onder een boom bij een boerderij enige uren van een welverdiende slaap kon genieten. Nog dezelfde dag stuurde de Commandant van Calais het bericht dat de Nederlandse troepen zo snel mogelijk naar Coquelles, een plaatsje drie kilometer van Calais, moesten gaan. Het was echter niet eenvoudig om gehoor aan dit bevel te geven. De Nederlanders lagen namelijk geheel verspreid langs de kust en de angst voor een nieuwe luchtaanval dreef hen nog verder uit elkaar. Verscheidene groepjes waren al op eigen initiatief naar Boulogne en andere plaatsen in Frankrijk vertrokken. Er konden in totaal toch nog 1200 mannen worden verzameld die in kleine afdelingen naar Coquelles afmarcheerden'.

Coquelles, donderdag 23 mei 1940

Wim van Loenhout: 'In het dorpje Coquelles troffen we kapelaan Lam en een grote groep soldaten uit De Peel. We werden met ongeveer veertienhonderd soldaten in een grote

boerderij ingekwartierd. De eerste dag kregen we een noodrantsoen, maar de tweede dag en derde dag was er niets te eten. Ik ben toen op eigen initiatief eten gaan zoeken, maar ik vond slechts een paar balen slakkenmeel. Ik laadde mijn zakken er vol mee en vertelde het aan de andere jongens. Spoedig waren de meesten voorzien. We maakten het meel nat en aten het op, maar we werden er misselijk van. 's Avonds hoorden we dat de Duitsers vlakbij waren en we waren doodsbang dat we zouden worden geëxecuteerd. De volgende dag werden we krijgsgevangen gemaakt en tijdens de aftocht hoorden we de kogels fluiten en zagen we granaten om ons heen uiteenspatten. Ik heb gezien hoe op een meter of tien van ons vandaan twee Hollandse jongens een granaatscherf in hun rug kregen en kermend neervielen, maar we mochten ze van de Duitsers niet helpen'.

Montreuil, zaterdag 25 mei 1940

Wim van Loenhout: 'Op zaterdag 25 mei kwamen we 's avonds rond middernacht in de stad Montreuil aan waar we na zestig kilometer lopen eindelijk rust kregen. Omdat ze geen onderdak voor ons konden vinden, werden we in een vak geplaatst dat afgezet was met prikkeldraad. Iedere nationaliteit kreeg een apart vak toegewezen. Ik ging op mijn deken zitten en leunde tegen een muur, maar alles was doornat waardoor ik niet kon slapen. De volgende dag kwamen de Duitse officieren met de mededeling dat we vrij waren en onder leiding van Nederlandse officieren naar huis mochten. Onder leiding van aalmoezenier Lam begonnen we nog dezelfde dag aan de eerste etappe huiswaarts. Omdat het zondag was hoefden we die dag maar twintig kilometer te lopen. Toen we bij de rustplaats aankwamen, werd er eerst naar onderdak gezocht en daarna kregen we drie gekookte aardappels in de schil per man. Na het eten fristen we ons op en wisten we onze sokken waarna we vlug gingen slapen'.

Cambrai, woensdag 29 mei 1940

Wim van Loenhout: 'We liepen iedere dag veertig kilometer berg op berg af en onderweg was het een komen en gaan van Duitse troepentransporten. De ene dag kregen we een glas melk, een knol of suikerbiet te eten, maar we er waren ook dagen dat we niets kregen. Zo hebben we tien dagen gelopen en onderweg zagen we de vreselijkste taferelen. Op een gegeven moment kwamen we bij een plek waar een vijftigtal vernielde auto's kris kras over de weg stonden en eromheen lagen lijken van Franse soldaten. Omdat de weg geblokkeerd was, liepen we door de berm en de sloot langs de weg die bezaaid was met helmen en kledingstukken. Op een gegeven moment stapte ik op het lijk van een Franse soldaat van wie het gezicht nog net boven zijn overjas uitkwam. Ik werd lijkleek en stond te beven als een rietje. Een dag later kwamen we bij een plek waar de Fransen per ongeluk een groep Engelse soldaten hadden gebombardeerd. We zagen zwaar verminkte soldaten van wie sommigen een arm of been afhadden. Even later werden we door acht Franse vliegtuigen aangevallen. We hadden geen helm meer, maar we mochten van de Duitsers, die op de vliegtuigen begonnen te schieten, geen dekking zoeken. We hoorden alleen maar geschreeuw dat we ons uit de voeten moesten maken. De laatste dagen kregen wij vrijwel niets meer te eten'.

Op een dag stelde ik aan een paar maten voor om bewust op de grote groep achter te blijven in de veronderstelling dat we als klein groepje meer kans zouden hebben om aan eten te komen. Het plan werkte goed want we kregen zelfs een keer een half brood, negen eieren en een glas cognac, maar door deze actie verloren we wel onze groep uit het oog. We vroegen aan een Duitse chauffeur of we mee mochten rijden en zo kwamen we die dag zelfs twintig kilometer verder dan waar onze jongens waren. Onderweg passeerden we een mensenkaravaan van wel 125.000 Fransen, Engelsen, Marokkanen en Belgen die zeker veertig kilometer lang was. Vanaf de plaats waar we afgezet werden, gingen we te voet verder naar Cambrai dat ongeveer veertig kilometer van de Belgische grens verwijderd ligt. In dit stadje troffen we een groep van ongeveer honderd Nederlandse soldaten en kregen we goed te eten en te drinken van de Duitsers'.

Cambrai, donderdag 30 mei 1940

Wim van Loenhout: 'De volgende dag kregen we een gevorderde fiets toegewezen. Toen we zestig kilometer gefietst hadden, kwamen we Hollandse auto's tegen die met levensmiddelen onderweg naar het front waren. Er kwamen ook auto's terug en die hebben ons een stuk meegenomen. In Mons kregen we van burgers een fles water en een stuk brood en konden we in een leeg huis op stro slapen. De volgende dag gingen we op de fiets verder naar Brussel waar we weer Nederlands hoorden praten en waar we van mensen worst, brood en koffie kregen. In Putte kregen we zelfs een paar potten bier aangeboden.

Irles, donderdag 30 mei 1940

Boek Priesters in het veldgrijs, 1945: 'In Irles, een klein dorpje in de buurt van Bapaume, waar de Vierde Infanteriedivisie van de Duitsers gelegerd was, werd de groep Lam door de Duitsers staande gehouden. Aalmoezenier Lam moest bij de compagniecommandant komen die hem niet erg vriendelijk ontving. Na een uitgebreid verhoor werd besloten dat de Nederlanders binnen het gebied van de Duitse divisie moesten blijven. Dit kwam erop neer dat de groep Lam opnieuw als krijgsgevangenen werd beschouwd. De Nederlandse soldaten werden op de trein naar Charleville-Mézières gezet waar ze in een artilleriekazerne werden ondergebracht'.

Bergen op Zoom, zaterdag 01 juni 1940

Wim van Loenhout: 'Eindelijk gingen we de Nederlandse grens over, maar na honderdvijftig kilometer fietsen en door het bier dat naar mijn benen was gezakt, was ik zo moe geworden dat ik telkens moest rusten. Toen we drie kilometer van Bergen op Zoom verwijderd waren, stapte ik van vermoeidheid weer eens van mijn fiets af en tot mijn stomste verbazing kwam daar mijn broer Karel, die naar een neergestort vliegtuig wilde gaan kijken, aangefietst. Mijn broer stapte af en zei: 'Ik ben zo blij dat ik je zie en dat je nog leeft, maar wat zie je eruit! Wat zullen ze in Bergen toch blij zijn dat je weer terug bent'. Mijn hemd stond stijf van het vuil, mijn sokken waren meer gat dan sok en een schoen had nagenoeg geen zool meer. Bij mijn broer Johan kon ik mezelf wat opknappen en nadat ik een boterham had gegeten, kwamen

mijn broers mij om beurten opzoeken. Ik moest het verhaal over de Pavon iedere keer opnieuw vertellen'.

Wilhelmus Jacobus van Loenhout werd op 19 december 1919 in Bergen op Zoom geboren. Tijdens de mobilisatie werd Wim samen met zijn een jaar oudere broer Frits gelegerd bij het 27e Regiment Infanterie in het Noord-Brabantse Deurne. In de oorlog maakten Wim en Frits kennis met de gezusters Lena en Nella Keunen met wie zij na de oorlog trouwden. Wim en Lena zetten een juwelierszaak op aan de Stationsstraat in Deurne, in de panden die in 1948 werden gebouwd op de locatie van de vroegere villa Petersburg. Uit dit huwelijk werden twee kinderen geboren die naar de vader en halfbroer van Wim werden vernoemd. In 1962 overleed Wim op 42-jarige leeftijd. Na zijn dood werd dit oorlogsdagboek door broer Frits uitgewerkt en op bescheiden schaal onder familieleden verspreid. De juwelierszaak werd door Lena voortgezet. Later hertrouwde zij met de Italiaan Jozef Loi. Lena overleed in juni 2000. (Bron: Oorlogsherinnering van Wim van Loenhout)

Neufchâteau, zaterdag 01 juni 1940

Boek: Priesters in het veldgrijs, 1945. 'Op zaterdag werd de groep Lam in vrachtwagens dwars door de Ardennen naar Neufchâteau in België vervoerd waar zij in een krijgsgevangenkamp terecht kwamen. Daar kregen de soldaten knäckebröd met water te eten. Na aanhoudende protesten van aalmoezenier Lam hoefden de Nederlanders niet in het krijgsgevangenkamp te blijven, maar konden ze overnachten in het Paleis van Justitie. Het was weliswaar een mooi gebouw, maar niet geschikt voor een verblijf voor soldaten. De Nederlanders moesten maar op eigen gelegenheid in de buurt van het station kwartier maken en met de officier van het station werd afgesproken dat deze hen zou wekken zodra er een trein binnenkwam die hen verder kon vervoeren. De Nederlanders waren nu niet langer krijgsgevangenen'.

Trier, zondag 02 juni 1940

Boek: Priesters in het veldgrijs, 1945: 'Op zondag 02 juni lukte het de groep Lam om per trein van Luxemburg naar Trier te reizen. De soldaten waren in de veronderstelling dat ze vanaf Trier een kaartje konden kopen en naar huis konden reizen, maar in Trier werd de groep door de Grüne Polizei opgevangen die hen zonder verdere mededeling naar een gevangenkamp bracht. Ze zeiden dat ze er niets mee te maken hadden dat de Nederlanders door het militaire gezag vrijgelaten waren. Dat betekende niet dat de Nederlanders nu zomaar vrij konden reizen. Het bevel van de Führer tot invrijheidstelling moest 'ordelijk', naar bepaalde regels worden uitgevoerd. Zij zouden wel eens laten zien wat orde was. De groep Lam werd naar een grote zanderige vlakte geleid die volgebouwd was met bruine barakken waar al 20.000 krijgsgevangenen in huisden (PvdB: Het kamp Stalag X11 voor Franse krijgsgevangenen op de St. Petrisberg). De groep kreeg door de kampcommandant een barak toegewezen waar ze kwartier konden maken en ook zorgde hij ervoor dat zij behoorlijk te eten kregen. De groep Lam kon nu niets anders doen dan afwachten, maar niemand had enige notie hoelang dit kon gaan duren. De Nederlanders werden, vergeleken met de andere nationaliteiten, beter behandeld. Ze mochten op bepaalde uren in de kantine verblijven, ze

konden hun geld gemakkelijk omwisselen tegen marken en overal werden ze als eerste geholpen, maar toch viel het verblijf hen zwaar. Toen ze na vier dagen nog niets gehoord hadden, verloor aalmoezenier Lam zijn geduld. Hij vroeg aan de commandant of hij naar Berlijn mocht bellen om de pauselijke Nuntius om hulp te vragen om langs diplomatieke weg stappen te ondernemen die tot hun vrijlating zou leiden. De kampcommandant bond in en vroeg of de aalmoezenier nog een dag wilde wachten want dan kreeg hij Wiesbaden aan de telefoon en zou hij nog eens op instructies aandringen. Een dag later konden de Nederlanders per trein naar Maastricht vertrekken'.

Maastricht, zaterdag 08 juni 1940

Aalmoezenier Lam: 'Op de stations die we passeerden werd er door vriendelijke dames van het Rode Kruis eten en thee aangeboden. Dat ging zo door tot Düren. Daar nodigde de militaire stationscommandant mij uit om in het dorp een borrel te gaan drinken, maar ik vond dat ik dat niet kon maken. Opmerkelijk was dat de reis vanaf Düren veel minder vlot verliep. Steeds werd er gestopt, gerangeerd moesten we wachten. We leken wel vrachtgoed en we zagen niemand meer. 's Avonds kwamen we eindelijk in Maastricht aan, maar daar werd ik een illusie armer. De burgemeester bleek namelijk niet bereid om mijn doodvermoeide, vuile en hongerige mannen te helpen. De Maastrichtse bevolking was gelukkig veel behulpzamer. We werden naar het militaire tehuis gebracht waar we ons konden wassen en goed te eten kregen. De volgende morgen zijn we met zijn allen naar de Sint-Servaaskerk gegaan om de mis te vieren en daarna gingen we met de trein naar huis. Ik was 's avonds 09 juni, op de verjaardag van mijn moeder en precies een maand nadat ik vertrokken was, weer thuis in Deurne'.

Op 9 augustus 1940 werd Lam benoemd als kapelaan van de Onze-Lieve-Vrouwekerk in Helmond. Daarnaast bleef hij tot 17 april 1948 werkzaam als legeraalmoezenier. Op 24 juni 1955 werd hij benoemd als pastoor in Waalwijk waar hem per 1 december 1980 eervol ontslag werd verleend. Zijn emeritaat duurde slechts drie maanden. Op 22 maart 1981 overleed hij als gevolg van een verkeersongeluk. Kapelaan Lam werd in 1947 onderscheiden met het Kruis van Verdienste.

Bronnen:

- Oorlogsherinnering van Wim van Loenhout, 10 mei 1940

Bewerkt door boer Frits van Loenhout. In 2001 bewerkt door Luuk Keunen. In 2012 bewerkt door Pieter van den Berg en opgenomen in het boek: De ramp met de Pavon.

[Boek: De ramp met de Pavon >](#)

- Boek: Priesters in het Veldgrijs

Hans Hermans in samenwerking met majoor H.J. J.M. van Straelen
Uitgeverij Paul Brand Bussum 1945

- Artikel in de Helmondse Courant, 1949

In de Helmondse Courant van woensdag 13 juli 1949 verschenen drie artikelen naar aanleiding van de uitreiking van het Oorlogsherinneringskruis aan vrijwilligers van de Luchtwachtkorpsen Noord-Brabant en Limburg. Kop: De Tragedie van de Pavon, een nacht van dood en verschrikking.

- Artikel in Nieuwsblad van het Zuiden, 1980

Artikel in het Nieuwsblad van het Zuiden op zaterdag 17 mei 1980. Kop: Ramp met de Pavon kostte 60 Nederlanders het leven. Interview met de getuigen pastoor M.D. Lam en J. Swinkels.

[Deurne Wiki >](#)

[Heemkundekring H.N.Ouwerling Deurne >](#)

Samenstelling: Pieter van den Berg, 2013

[Website: Aandacht voor geschiedenis >](#)

[Website: De ramp met de Pavon >](#)